



Overlegplatform Associate degrees

Advies en Kader Landelijke doorstroomafspraken Ad-bachelor

Landelijk Overlegplatform Associate degrees | Denktank doorstroom Ad-Bachelor





Overlegplatform Associate degrees

Colofon

Advies en Kader Landelijke doorstroomafspraken Ad-bachelor
Overlegplatform Associate degree

Denktank doorstroom Ad-bachelor

Carine Aalbers – Windesheim

Margit Arts – HKU

Roland van der Poel – Overlegplatform Associate degrees

Nina Spithost – NHL Stenden hogeschool

Mark Tammer – Hogeschool Utrecht

Joeri Versluis - HZ University of Applied Sciences

Tekstredactie: Mariëtte Muris – Hogeschool Rotterdam

Vormgeving: Samantha Hoogeveen – Hogeschool Rotterdam

6 november 2023

Vastgesteld door Vereniging Hogescholen op 1 december 2023

VOORWOORD

Voor u ligt het *Advies en Kader Landelijke doorstroomafspraken Ad-bachelor*. Dit document beschrijft hoe Associate degree-afgestudeerden kunnen doorstromen naar verwante, deels verwante en niet verwante hbo-bacheloropleidingen in Nederland. Voor de doorstroming naar verwante bachelors geldt dat er met de vaststelling van dit document een kader ligt, waaraan opleidingen zich houden en waarmee doorstroming voor Ad-alumni landelijk uniform is. Voor de doorstroming naar niet/deels verwante bacheloropleidingen is in dit document een advies geformuleerd. Zie het volgende schema.

	Verwant	Deels/niet verwant
Status	Kader	Advies
Gebruik	Voor alle opleidingen in Nederland gelden dezelfde doorstroomafspraken.	Voor opleidingen geldt het dringende advies om vergelijkbare doorstroomafspraken te maken.

Ter illustratie de volgende voorbeelden.

“Sami (28) volgt de Ad-opleiding Pedagogisch Educatief Professional. Hij heeft interesse in doorstuderen aan de PABO. Binnen zijn eigen hogeschool is dat mogelijk in 3,5 jaar. Bij een andere hogeschool aan de andere kant van het land kan hij instromen en heeft daardoor nog 2 studiejaren te gaan. Praktisch kiest hij ervoor nu maar niet door te studeren, en eventueel dit op een later moment alsnog te doen.”

“Alvira (21) studeert aan de Ad-opleiding Commerciële economie bij een hogeschool. In haar tweede jaar heeft zij een studiebegeleider die haar actief wijst op de mogelijkheden van doorstroom. Alvira twijfelt of zij daar klaar voor is. Haar studiebegeleider stelt voor om vast een module op bachelorniveau uit te proberen. Alvira merkt dat ze geniet van deze uitdaging en besluit hierop toch door te studeren. Binnen haar eigen hogeschool heeft ze vier mogelijkheden om direct door te stromen en in nog 2 jaar haar bachelordiploma te halen. Ze besluit om in te stromen in de bachelor HRM en gaat dit met vertrouwen tegemoet.”

“Flidder is klaar met zijn Ad-opleiding Ondernemen, hij heeft een goed lopend bedrijfje opgezet in telefoon-accessoires. Wel zou hij zich meer willen verdiepen in duurzaamheid. Hij overweegt door te stromen in een meer technische bachelor. Omdat er echter geen directe doorstroom mogelijk is, zou hij de bachelor vanaf het begin af aan moeten volgen met af en toe wat vakken vrijstelling. Dit is voor hem het niet waard.”

“Lydia is klaar met haar Ad-opleiding Sociaal werk. Haar werkgever vindt het een goed idee dat zij nog verder doorstudeert aan een bachelor. En zij heeft er zin in om zich verder te verdiepen in social work. Zij kan in haar regio kiezen voor drie verschillende hogescholen die allemaal een tweejarig programma voor haar hebben. Zij kiest uiteindelijk de hogeschool die het beste past bij haar interesse en een mooi deeltijdprogramma heeft.”

De hiervoor genoemde voorbeelden illustreren de landelijke en regionale verschillen maar vooral ook de verschillen per hogeschool. Deze verschillende regelingen en werkwijzen leiden tot onduidelijkheid en kansenongelijkheid.

Het is voor optimale doorstroom belangrijk dat er eenduidigheid is in de mogelijkheden voor studenten om na een Ad-opleiding hun studie te vervolgen in een bacheloropleiding. Het is daarom voor optimale doorstroom van belang dat er eenzelfde afspraak en werkwijze worden nagestreefd. Zonder een brede steun zal er alleen maar sprake zijn van individuele oplossingen waarbij de student afhankelijk is van de inhoudelijke en organisatorische kennis en kunde van de desbetreffende hogeschool en de kaders die een examencommissie hanteert.

Roland van der Poel,

Voorzitter Overlegplatform Associate degrees

Inhoudsopgave

Samenvatting en aanbevelingen.....	5
1. Inleiding.....	6
1.1 Eigenstandigheid Associate degree.....	6
1.2 2+2-constructie.....	7
1.3 Optimale doorstroom.....	8
2. Aanleiding en context.....	9
2.1 Wenselijkheid van doorstroommogelijkheden voor Ad-alumni	9
2.2 Wet en regelgeving.....	10
3. Kader en advies.....	11
3.1 Principes en uitgangspunten voor doorstroom van Ad-opleiding naar bacheloropleiding	11
3.2 Vaststellen verwantschap.....	12
3.3 Faciliteren en optimaliseren doorstroom Ad -bachelor	13
4. Conclusie en aanbevelingen	15
5. Verder lezen	17
Beschrijving niveau 5 Associate degree	17
Onderzoekende houding op niveau 5	17
Domeinbrede Landelijke Ad Overleggen (LAdO's)	17
Communicatie	17
Gebruikte afkortingen	19
BIJLAGE 1 Wet invoering Associate degree-opleiding.....	20

Samenvatting en aanbevelingen

Dit document beschrijft hoe Associate degree-afgestudeerden kunnen doorstromen naar verwante, deels verwante en niet-verwante hbo-bacheloropleidingen in Nederland. Voor de doorstroming naar verwante bachelors geldt dat er met de vaststelling van dit document een kader ligt, waaraan opleidingen zich houden en waarmee doorstroming voor Ad-alumni landelijk uniform is. Voor de doorstroming naar deels/niet verwante bacheloropleidingen is in dit document een advies geformuleerd.

Om de doorstroom van een Ad-opleiding naar een bacheloropleiding te optimaliseren, worden in verschillende stappen de voorwaarden gerealiseerd.

Verwant en deels/niet verwant:

1. Associate-degree-opleidingen bereiden hun studenten voor op en faciliteren in een optimale doorstroom naar een bacheloropleiding, en dragen ervoor zorg dat de betreffende bacheloropleidingen recht doen aan het reeds behaalde getuigschrift, erkenning hebben voor de waarde ervan en derhalve gericht zijn op studiesucces.
2. Hogescholen stellen vast welke koppels Ad-Bachelor worden gezien als 'verwante' partners om op basis daarvan voor langere tijd te kunnen garanderen dat de leerweg Ad plus het aanvullend bachelorprogramma 240 studiepunten omvat.
3. De Landelijke Ad Overleggen (LAdO's) zijn leidend waar het gaat om het komen tot het categoriseren van verwant en deels/niet verwant. In de Landelijke profielen van de Ad-opleidingen staat welke hbo-sector 'verwant' zijn en waarin studenten in een vierjarige route een Ad-diploma en een bachelordiploma kunnen halen.
4. Het resultaat is een landelijke vaststelling van verwantschap; koppels van Ad- en bacheloropleidingen waarvan is vastgesteld dat ze in ieder geval bij alle hogescholen, zodanig in elkaars verlengde liggen dat het aanvullend programma een omvang van twee jaren kent.

Niet/deels verwant:

5. Daar waar geen sprake is van directe verwantschap, wordt in gezamenlijkheid met de LAdO's een programma vastgesteld dat recht doet aan de leeruitkomsten van het eerder behaalde Ad-diploma.

Hierbij geven wij mee dat punt 1 t/m 4 kaderstellend zijn en op punt 5 willen wij een aantal adviezen meegeven.

1. Inleiding

Aanleiding voor dit document is de verzelfstandiging van de Associate degree in 2018.

In de Ad-monitor (Rijksoverheid, 2021, p.23) is onderzocht wat de mogelijke motivatie van studenten is om een Associate degree (Ad-opleiding) te volgen: *"Individueen kiezen voor een Ad-opleiding omdat het in relatief korte tijd een opleiding van hbo-niveau biedt. Bovendien geeft een Ad-opleiding de mogelijkheid om door te studeren waardoor de horizon bij aanvang breed blijft."*

De Ad heeft sinds 2018 een eigen formele status en een zelfstandige positie (zie bijlage 1). Dat betekent mede dat er geen wettelijk voorschrift bestaat over het moeten hebben van een inhoudelijke relatie met minimaal een bacheloropleiding. Hierdoor kunnen de inhoudelijke verschillen behoorlijk groot zijn en ook mogelijk nog in de toekomst gaan toenemen.

In de toelichting bij de wetwijziging in 2018 staat: *'De instelling van de Associate degree-opleiding en de instelling van de hbo-bacheloropleiding hebben beide een taak richting de Ad-afgestudeerde die wil doorstromen'*. Vervolgens kan worden gesteld dat een groot deel van de verantwoordelijkheid en de vastlegging van de afspraken dienaangaande bij de Ad-opleidingen ligt: *'In de onderwijs- en examenregeling van de Associate degree-opleiding wordt beschreven welke mogelijkheden er zijn voor een aan de instelling afgestudeerde met een graad Associate degree om door te stromen naar een bacheloropleiding'*.

Juist voor deze doorstroommogelijkheden is er momenteel sprake van een sterke afhankelijkheid van zowel de organisatiestructuren als de examencommissies van de verschillende hogescholen. Met dit document wordt gevolg gegeven aan de opdracht aan het Landelijk Overlegplatform Associates degrees om kaders te scheppen voor de doorstroom van een Ad-opleiding naar een of meerdere bacheloropleidingen en daarmee een handreiking te bieden voor de worsteling die kan worden waargenomen.

1.1 Eigenstandigheid Associate degree

De Ad-opleiding wordt nog regelmatig gezien als te moeten zijn gelinkt aan de bacheloropleiding en als een opstap daarvoor. De Ad wordt dus nog niet door iedereen beschouwd als tevens zijnde een vorm van eindonderwijs, met een eigen relevantie voor de arbeidsmarkt. Tot 2013 was de koppeling aan de bacheloropleiding in formele zin het geval, om daarna een grotere eigenstandigheid te krijgen tot 2018, maar die gedachte is dus niet zo vreemd. Dat kwam mede door het slechts beperkt gebruik maken van de wettelijke ruimte en vanwege het kleine aantal studenten dat doorstroomde naar de bacheloropleiding.

Echter, de Ad is inmiddels een eigenstandige hbo-opleiding (zogenaamd beroepskwalificerend eindonderwijs) geworden. De Ad als derde formele opleiding in het hbo-portfolio heeft een eigen plek verworven maar ontwikkelt zich dan ook door, vooral als het gaat om de status van een Ad-opleiding als eindonderwijs, dus voor een directe start binnen het werkveld. De Ad-opleidingen hebben zich ontwikkeld tot hbo-opleidingen die relevant zijn voor rollen, taken en beroepen op NLQF-niveau 5.

De Ad is daarmee naast de optie om verder te gaan voor de bachelor (NLQF-niveau 6) bedoeld als beroepskwalificerend eindonderwijs. De voltijdse en duale Ad-opleidingen zijn zo ingericht dat de Ad-alumnus direct na het behalen van het getuigschrift aan de slag kan gaan. De deeltijdse Ad-opleidingen zijn eveneens ingericht als eindonderwijs in de vorm van een tweejarig aanbod in het kader van opscholing, doorontwikkeling, specialisering of omscholing naar NLQF-niveau 5. Dat betekent dat er voor de studiekeuzer - met de Ad, bachelor en master - drie startmogelijkheden bestaan bij het hbo.

Met de Ad zijn er dus de volgende routes mogelijk op basis van een bepaalde vooropleiding:

- De Associate degree
- De bacheloropleiding
- De Associate degree en dan de bacheloropleiding

Na behalen van het Ad-getuigschrift zijn er de volgende keuzes mogelijk:

- Gaan werken (of doorgaan met werken als de studie is gecombineerd met een baan)
- Doorstuderen en instromen in een bacheloropleiding (evt. in combinatie met werk)
- Werken en later instromen in een bacheloropleiding (evt. in combinatie met werk)
- Blijven scholen, maar niet gericht op het behalen van de bacheloropleiding

In het kader van een Leven Lang Ontwikkelen is het voor de Ad-alumnus van belang dat deze op de hoogte is van de mogelijkheden die er aansluitend op het Ad-diploma zijn en te weten welke opties er zijn om zich op een later moment door te ontwikkelen en in te stromen in een bacheloropleiding (bekostigd en mogelijk privaat). Daarom is het voor de verzelfstandiging en positionering van Ad-opleidingen van belang dat er wordt voorzien in optimale doorstroommogelijkheden voor afgestudeerde studenten, direct doorstromend dan wel opterend voor een voortzetting van de studie op een later moment in hun leven.

1.2 2+2-constructie

Hogescholen worstelen nog wel met het goed organiseren van de doorstroom van de Ad naar de bacheloropleiding. Daar waar de ene hogeschool deze eigenstandigheid zo heeft georganiseerd dat het voor een Ad-student haast onmogelijk is om door te stromen, zijn er ook hogescholen die juist de Ad-opleiding en de bacheloropleiding in zeer nauwe samenhang organiseren - in de zogenoemde 2+2-constructies. Het risico daarbij kan zijn dat een Ad-opleiding zich onvoldoende scherp kan profileren naar de beroepen, rollen en taken op niveau 5, bijvoorbeeld als de Ad-afgestudeerden gedwongen worden in te stromen bij de derdejaars bachelorstudenten en geen maatwerk krijgen aangeboden, voortbouwend op het Ad-programma. Zo kan het zijn dat de herkenbaarheid en positionering van de Associate degree bij het werkveld en de potentiële studiekeuzer in het gedrang komen, dat hiermee afbreuk wordt gedaan aan de eigenstandigheid van dit type opleiding en ook kansengelijkheid en studiesucces minder worden bevorderd.

- Omdat de Associate degree en de bacheloropleiding daadwerkelijk andere opleidingen zijn, bijvoorbeeld met een andere didactiek, aanpak en einddoelen kan dit wanneer de Ad- en bachelorstudent in hetzelfde programma met dezelfde benadering studeren, nadelige gevolgen hebben voor het studentsucces van de Ad-student.
- Wanneer in het Ad-programma onderdelen zijn opgenomen die feitelijk behoren bij een verwante bacheloropleiding, kan dit gevolgen hebben voor de toegankelijkheid van de Associate degree. Het kan drempels opwerpen waardoor er alsnog voor wordt gekozen de stap naar hbo-opleiding helemaal niet te maken. In het kader van kansengelijkheid en toegang tot het hbo voor iedereen is dit geen wenselijke situatie.

Vanuit onder andere bovenstaande zaken en ontwikkelingen komen hogescholen nog niet altijd voldoende toe aan de opdracht om de doorstroom van Associate degree naar bacheloropleidingen te bevorderen, en blijven er kansen voor studenten, in het kader van een Leven Lang Ontwikkelen, liggen.

1.3 Optimale doorstroom

Dit doorstroomkader wil een handreiking bieden aan hogescholen om werk te maken van goede doorstroomopties voor Ad-studenten en deze opties goed te communiceren naar potentiële hbo-studenten (studiekeizers), Ad-studenten en Ad-alumni. Deze afspraken worden vastgelegd in een kader (voor verwante opleidingen) en een advies (voor deels/niet verwante opleidingen) waarbij het wettelijke doorstroomrecht wordt gecombineerd met allerlei mogelijkheden voor de student om zo optimaal mogelijk de bacheloropleiding te behalen. Het belang van de studiekeizer, nog aan het begin van de studie, en de Ad-student is daarbij uitgangspunt.

In dit document is een aantal aandachtspunten geformuleerd die aan de orde zijn als het gaat om het ontwikkelen van doorstroomscenario's voor afgestudeerde Ad-studenten. Hierbij nog kort samengevat de aandachtspunten:

- De doorstroomopties dienen in het belang van de Ad-student te worden ontworpen op basis van en rekening houdend met de eigenheid van de Ad-opleiding en de bacheloropleiding (eigen relevantie en doelmatigheid, eindniveau en opleidings-/domeinspecifieke karakteristieken).
- Instromen in een bacheloropleiding beperkt zich niet alleen tot “doorstromen in de kolom op basis van inhoudelijke verwantschap”. Na het behalen van het Ad-diploma kan de betrokkene opnieuw een keuze maken, ook buiten het domein (deze keuze is vergelijkbaar met mbo-4-afgestudeerden).
- De hogeschool spant zich in om relevante doorstroomscenario's te ontwerpen die het de Ad-alumnus mogelijk maken een bachelordiploma op efficiënte wijze te behalen.
- Hoewel het initiatief voor een efficiënte schakeling vaak zal worden genomen door de Ad-opleiding (in samenspraak met de student) mag van de ontvangende bacheloropleiding(en) en de daarbij betrokken examencommissie(s) inspanning worden verwacht een relevante en efficiënte schakeling tussen Ad en bachelor te organiseren.
- Het heeft de duidelijke voorkeur dat hogescholen (vanuit de bacheloropleidingen) in overleg met de Landelijke Ad Overleggen (LAdO's) schakelingen van Ad-opleidingen naar bacheloropleidingen onderling op en met elkaar afstemmen.

2. Aanleiding en context

Het speelveld is complex. Het oogpunt van de student staat daarin voorop. Een goed beleid dient de student te helpen bij het maken van de juiste en best passende studie(route) voor diegene. Hierbij hebben we te maken met het beleid van de desbetreffende hogeschool. Ad-opleidingen zijn verschillend georganiseerd. Soms als aparte entiteit binnen een hogeschool, maar vaak ook als onderdeel van een instituut of academie voor bacheloronderwijs. Deze keuze mag geen hinder opleveren voor de student die een Ad-opleiding volgt.

Een Ad-opleiding kan in vergelijking met een bacheloropleiding soms nog meer regionaal gepositioneerd zijn. Het is van belang dat dit geen nadelig effect heeft in de directe doorstroom van de Ad-student. We spreken dan ook niet over concurrentie, maar over voortzetting van de studieloopbaan van een Ad-student bij een hogeschool (ofwel regionaal, of wel elders in het land).

Daarnaast is het noodzakelijk dat er met het Overlegplatform Associate degrees, de Landelijke Ad Overleggen (LAdO's), en de verschillende bachelorgerelateerde stakeholders, zoals de sectoraal adviescolleges (sac's) samen gekeken wordt naar het streven een zo effectief mogelijk resterend programma te organiseren.

2.1 Wenselijkheid van doorstroommogelijkheden voor Ad-alumni

Ad-gediplomeerden hebben met succes bewezen te kunnen leren en werken in complexe settings op hbo-niveau en over de hiervoor benodigde generieke competenties en studievaardigheden te beschikken. Deze ervaring met het leren en werken in het hbo rechtvaardigt het streven naar een zo naadloos mogelijke aansluiting tussen een Ad-opleiding en bacheloropleiding, uitgaand van het maximaal verzilveren van het Ad-diploma.

In het kader van een Leven Lang Ontwikkelen is opscholing aantrekkelijk voor mensen die op een later moment in hun leven tot het inzicht komen dat ze meer willen en meer kunnen. In de beroepspraktijk kan iemand de behoefte hebben om zich verder te ontwikkelen in het werken aan praktijkvraagstukken waarbij een grotere mate van complexiteit en zelfstandigheid nodig is en verdiepende kennis een rol speelt. Bijscholing en omscholing helpen bij het realiseren van de overgang van werkenden van de ene (krimp)sector naar de andere (groei)sector (van werk tot werk), waarbij de transversale vaardigheden van de lerenden gebruikt worden om door te kunnen stromen naar een niet-verwante (vervolg)opleiding. Nieuwe technologie en grotere betrokkenheid van belanghebbenden bij vraagstukken (meer betrokken stakeholders, meer exposure via sociale media) leiden tot toenemende complexiteit en tot een behoefte aan meer brede geïntegreerde kennis naast gevorderde, gespecialiseerde kennis op specifieke onderwerpen. Het valt dan ook te verwachten dat er op termijn een grote behoefte zal ontstaan aan de mogelijkheid om door te stromen naar (delen van) opleidingen op bachelorniveau (NLQF 6).

Het speelveld

Ad-opleidingen kennen nu al een aantal Landelijke Ad-opleidingsprofielen. Dit betekent dat een bacheloropleiding kan verwachten dat tenminste de in het Landelijk Ad-opleidingsprofiel beschreven leerresultaten getoetst zullen zijn op NLQF 5-niveau. Binnen onderwijsinstellingen worden Ad-opleidingen soms in aparte instituten ondergebracht en soms wordt er gekozen voor het organiseren van zowel de Ad-opleidingen als de bacheloropleidingen binnen één instituut dat de opleidingen voor een bepaald domein (zorg, techniek, etc.) verzorgt. Meestal vallen alle opleidingen binnen een instituut onder één examencommissie.

Ad-opleidingen en bacheloropleidingen hebben beide een verantwoordelijkheid voor een succesvolle doorstroom. Op sectorniveau kan een sac nadenken over verwantschap tussen Ad en bachelor. Er zouden ook eisen gesteld kunnen worden aan de afstemming tussen Landelijke opleidingsprofielen op Ad-niveau en op bachelorniveau voor die opleidingen die door het sac als verwant zijn bestempeld.

Binnen een hogeschool kan er door een CvB samenwerking worden gestimuleerd tussen Ad-opleiding en bacheloropleiding. Voorbeelden daarvan vinden wij bij Hogeschool Utrecht, Hogeschool Rotterdam, Avans Academie in Breda en de Ad Academie in Roosendaal.

2.2 Wet en regelgeving

Bij de behandeling van de wet die de invoering van de Associate degree mogelijk heeft gemaakt, is expliciet aandacht besteed aan de wenselijkheid om tot (verkorte) doorstroomtrajecten te komen. In de Memorie van Toelichting op de “Wet invoering Associate degree-opleiding” staat over die aansluiting het volgende vermeld.

“Het wetsvoorstel voorziet in een taak voor instellingen om de verdere opscholing van afgestudeerden aan Associate degree-opleidingen te bevorderen. Het betreft zowel een taak voor de instelling die de Associate degree-opleiding verzorgt als voor de instelling die de hbo-bachelor-opleiding verzorgt waarnaar de Associate degree-student wil doorstromen.

De instelling die de Associate degree-opleiding verzorgt, ondersteunt de student in zijn oriëntatie op hbo-bacheloropleidingen. Deze instelling beschrijft tevens in de onderwijs- en -examenregeling welke mogelijkheden er voor doorstroom naar de hbo-bachelor zijn voor de aan deze Associate degree-opleiding afgestudeerden. De medezeggenschap heeft instemmingsrecht op het betreffende deel van de onderwijs- en examenregeling.

De instellingen die hbo-bacheloropleidingen verzorgen waarnaar de Associate degree-student overweegt door te stromen, dragen er zorg voor dat de student kennis kan nemen van de inhoud en duur van het resterende deel van hbo-bacheloropleidingen. Deze instellingen dragen er ook zorg voor dat de Associate degree-afgestudeerde die voor de hbo-bacheloropleiding kiest, het resterende deel van de opleiding op een zo efficiënt mogelijke wijze kan afronden, bij voorkeur in een verkorte periode (cursivering toegevoegd). Hierbij zij aangetekend dat het uiteindelijk aan de examencommissie van de desbetreffende (groep van) hbo-bacheloropleidingen is om te bepalen welke programmadelen de Associate degree-afgestudeerde nog moet volgen om een hbo-bachelorsdiploma te kunnen behalen.”

“In de onderwijs- en examenregeling van de Associate degree-opleiding wordt beschreven welke mogelijkheden er zijn voor een aan de instelling afgestudeerde met een graad Associate degree om door te stromen naar een bacheloropleiding”. (Handreiking examencommissies)

Uit deze beschreven wet- en regelgeving wordt duidelijk dat vanuit beide partijen (Ad-opleiding en ontvangende bacheloropleiding) een inspanningsverplichting verwacht wordt.

3. Kader en advies

Ter ondersteuning van de in het vorige hoofdstuk beschreven inspanningsverplichting van Ad- en bacheloropleidingen is voor verwante opleidingen een kader vastgesteld en voor deels/niet verwante opleidingen een advies geformuleerd.

Om optimale doorstroom te bevorderen dienen de volgende stappen doorlopen worden:

1. Hanteer de drie basisprincipes en uitgangspunten zoals hieronder beschreven.
2. Stel landelijk verwantschap vast en bepaal of het gaat om de categorie verwant of de categorie deels/niet verwant.
3. Faciliteer en optimaliseer de doorstroom van Ad naar bachelor.

3.1 Principes en uitgangspunten voor doorstroom van Ad-opleiding naar bacheloropleiding

Als Overlegplatform Associate degrees willen wij bijdragen aan het optimaal ontplooiën van de talenten en ontwikkelmogelijkheden van onze studenten en daarmee aan studentsucces. Deze visie op de Ad'er sluit niet alleen goed aan bij de geest van de wet rond de invoering van de Ad-opleiding, gericht op opscholing, maar past ook bij maatschappelijke en regionale opgaven zoals die verwoord zijn in SER-documenten en Human Capital Agenda's. Het formele proces verloopt via examencommissie van de ontvangende bacheloropleiding.

Door de drie hieronder beschreven basisprincipes te hanteren, willen wij landelijk uniformiteit creëren, waardoor de doorstroom voor studenten van Ad naar bachelor landelijk soepel verloopt.

Het Overlegplatform Associate degrees stelt de volgende uitgangspunten vast voor doorstroom van een Ad-opleiding naar een bacheloropleiding:

- I Aan alle studenten met een Associate degree-diploma worden dezelfde criteria (de capaciteiten waarover een student moet beschikken) en normen (het niveau waarop de student over de capaciteiten moet beschikken) gesteld. De methoden om deze criteria te toetsen kunnen verschillen, afhankelijk van het zicht dat de opleiding heeft op bijvoorbeeld de inhoud van het bachelorcurriculum. We verwijzen hierbij naar het generieke eindniveau 5.
- II Studenten van de eigen instelling met een verwante Associate degree worden niet met minder of andere criteria geconfronteerd dan andere studenten met een Associate degree-diploma van een andere hogeschool of vergelijkbare EQF5-opleiding binnen Europa.
- III Het is van belang dat studenten hierbij als collectief behandeld worden (bijvoorbeeld door ruime ervaring met studenten met de betreffende Ad/bachelor-koppeling of door bestaande erkenningsafspraken). Waar nodig wordt toelating individueel gezien.

Deze uitgangspunten zijn geïnspireerd op de uitgangspunten voor toelatingseisen zoals geformuleerd door de taskforce Toelating master van de VSNU (2018). Het is van belang dat er landelijke verwantschap tussen Ad-opleidingen en bacheloropleidingen wordt vastgesteld. De LAdO's streven ernaar dat Landelijke opleidingsprofielen van een Ad-opleiding tenminste zijn afgestemd met de Landelijke opleidingsprofielen van de bacheloropleidingen die door een sac als verwant zijn vastgesteld om zo een zo drempelloos scenario mogelijk te maken.

3.2 Vaststellen verwantschap

Ad- en bacheloropleidingen kennen een verschillende mate van onderlinge verwantschap. Deze mate van verwantschap wordt vastgelegd in het Landelijk opleidingsprofiel. De mate van verwantschap bepaalt het scenario voor doorstromen van een Ad naar een bachelor.

Er worden drie vormen van verwantschap onderscheiden en daarmee drie scenario's:

1. **Verwant:** De Associate degree kent sterk verwante bacheloropleiding(en) in en buiten de hogeschool. In het Landelijk opleidingsprofiel van de Ad-opleiding wordt expliciet verwezen naar één of meer Landelijke opleidingsprofielen van verwante bacheloropleidingen. Er is zowel sectorale verwantschap als sterke inhoudelijke verwantschap.

Kader: Doorstroom naar verwante bachelor in 120 studiepunten.

We realiseren een zo naadloos mogelijke aansluiting tussen Ad en bachelor, zodat een afgestudeerde Ad-student in geval van aansluiting op een direct verwante bachelor in 120 studiepunten zijn bachelordiploma kan halen.

2. **Deels verwant:** De Associate degree kent deels verwante bacheloropleiding(en) in en buiten de hogeschool. De verwantschap is gelegen in sectorale verwantschap (de afgestudeerden van de opleidingen werken deels binnen dezelfde beroepscontext) of in inhoudelijke verwantschap (deels overlappende Body of Knowledge and Skills binnen de curricula van de opleidingen).

Advies: Doorstroom naar deels verwante bachelor in 150 tot 180 studiepunten.

Wanneer de Associate degree en de bacheloropleiding zich in dezelfde sector bevinden, geldt in principe de 120 studiepunten voor directe verwantschap. Echter, hier kan in voorkomende gevallen van worden afgeweken. Wanneer de sectorale of inhoudelijke verwantschap niet groot genoeg is, dan spreken we van een deels verwante bachelor en is er dus sprake van een situatie waarin de afgestudeerde Ad'er in beginsel in 150 studiepunten zijn bachelordiploma kan halen. In geval van een sectoroverstijgende (cross-sectorale) Ad geldt als uitgangspunt dat er sprake is van directe verwantschap voor alle onderliggende sectoren

3. **Niet verwant:** De Associate degree kent geen verwante bacheloropleidingen in en buiten de hogeschool. De in het Ad-profiel beschreven transversale vaardigheden (probleemoplossend vermogen, lerend vermogen, methodisch handelen, samenwerken, communiceren) vormen een goede basis voor het in de hbo-standaard vastgelegde generieke hbo-competenties onderzoekend vermogen en professioneel vakmanschap.

Advies: Doorstroom naar een niet verwante bachelor in 180 tot 210 studiepunten.

In geval van aansluiting op een niet-verwante bachelor geldt als uitgangspunt dat de afgestudeerde Ad-student in 180 studiepunten zijn bachelordiploma kan behalen en 60 studiepunten krijgt vrijgesteld. Wanneer dit uitgangspunt in specifieke situaties niet van toepassing is, dan kan de Ad ingebracht worden in de profileringsruimte van de bachelor en op die manier tot een versnelling van 30 studiepunten leiden. In dit geval kan de afgestudeerde Ad-student dus in 210 studiepunten zijn bachelordiploma halen.

3.3 Faciliteren en optimaliseren doorstroom Ad -bachelor

Er mag van hogescholen verwacht worden dat zij de doorstroom van een Ad-opleiding naar een bacheloropleiding faciliteren en zo mogelijk optimaliseren. Dit gebeurt bij voorkeur binnen het huidige aanbod en is gebaseerd op een gelijke aanpak.

Uiteraard zal elke hogeschool dit binnen de eigen organisatie op eigen wijze aanpakken.

Wel zijn er voor de uniformiteit bij niet directe verwantschap bij wijze van suggestie drie varianten van een schakelprogramma beschreven, namelijk 1) binnen de vrije ruimte/profileringsruimte van de Ad, 2) binnen de vrije ruimte/profileringsruimte van de bachelor, of 3) als schakelprogramma in de bachelor.

Suggestie 1: hanteer de profileringsruimte in de bacheloropleiding.

De bovengenoemde schakeling kan ook in de bacheloropleiding worden georganiseerd. Dit is een mooie optie wanneer er vanuit meerdere Ad-opleidingen een doorstroom naar een bacheloropleiding georganiseerd wordt. De eventuele aanvullende eisen die een bachelor stelt, worden dan in het bachelorprogramma opgenomen c.q. georganiseerd in een voor de Ad-instromer ontwikkelde doorstroom-minor (15 EC of 30 EC), als profileringsruimte in de bachelor. Ook deze kan worden gezien als een “pre-bachelor”.

Voorbeeld

Studenten van de voltijdse Ad-opleiding Commerciële Economie, uitstroomprofiel crossmediale marketing, kunnen doorstromen in het derde jaar van de opleiding Commerciële Economie. Studenten dienen, om efficiënties weg te werken, de verplichte doorstroomminor van de bachelor Sales en Accountmanagement te volgen en behalen.

Zowel in het OER van de Ad-opleiding als van de bacheloropleiding wordt het doorstroomtraject (inhoud en omvang in EC's) na vaststelling door de examencommissie beschreven. Op bovenstaande wijze kan de Ad-student alsnog binnen vier jaar een bachelorgraad behalen. Potentiële Ad- of bachelorstudenten kunnen dan vooraf ook goed geïnformeerd worden over de opties die deze studenten hebben bij het kiezen van een passende hbo-opleiding.

Een aantal voordelen van het ontwerpen van een efficiënt schakelprogramma:

- De Ad-opleiding blijft toegankelijk en gericht op Ad-studentsucces.
- Het is een mooie bijdrage aan efficiënt doorstuderen.
- De student die meer wil, kan dit ook aanvullend of aansluitend doen.

Er kan een schakeling ontstaan die voor meer dan één Ad-opleiding de toeleiding tot een bacheloropleiding vergemakkelijken.

Suggestie 2: hanteer een schakelprogramma bij te weinig verwantschap.

De hiervoor beschreven ontwerpopties zijn erop gericht om zoveel mogelijk kansen te benutten om de Ad-student in vier jaar ook zijn bachelordiploma te kunnen laten behalen.

Wanneer de Ad-opleiding echter te weinig verwantschap heeft om deze schakeling goed te maken, dan kan voor een aanvullend (schakel)programma worden gekozen. In een programma van 15 of 30 EC (schakelprogramma) of 60 EC (schakeljaar) kunnen dan de onderdelen worden geprogrammeerd die de Ad-alumnus moet behalen om in te kunnen stromen in het resterend deel van de bacheloropleiding.

De bacheloropleiding en de Ad-opleiding(en) kijken zorgvuldig naar hoe deze schakeling het beste geprogrammeerd kan worden. Hierbij is het van belang dat er geen “vinklijstjes” worden gemaakt om in het schakelprogramma alle programmaonderdelen van de bacheloropleiding opnieuw te programmeren. Het gaat erom vast te stellen op basis van de eindkwalificaties van de Ad-alumnus (leeruitkomsten) op welk punt de student kan instromen in de bacheloropleidingen welke leeruitkomsten nog aandacht verdienen of onderbelicht zijn.

Dit vergt een holistische manier van kijken naar leeruitkomsten/competenties en vrijstellingen. Het is noodzaak dat dit proces zorgvuldig wordt doorlopen in samenwerking met de examencommissie van de betreffende bacheloropleiding. Dit zou bij voorkeur robuust en duurzaam moeten worden ingericht.

Suggestie 3: hanteer de profileringsruimte in de Ad-opleiding.

Mocht er sprake zijn van profileringsruimte in de Ad-opleiding zijn én blijkt een 2+2-constructie erg lastig te zijn, dan zou men kunnen werken met een pre-bachelor in de profileringsruimte van de Ad-opleiding. Op deze wijze kan men wel een logische of veelgevraagde schakeling naar een (deels) verwante bacheloropleiding ontwerpen. Met andere woorden, wanneer men in een Ad-opleiding in de omvang van bijvoorbeeld 15 EC profileringsruimte kan programmeren dan zou men in die profileringsruimte de schakeling naar de bachelor kunnen organiseren. Hierin zouden bijvoorbeeld leeruitkomsten kunnen worden aangetoond die de schakeling naar de bachelor mogelijk maken. Deze variant hoeft echter niet te worden gekozen door een Ad-student die de stap naar de bachelor niet ambieert. Dit kan een mooie optie zijn om voor studenten die alsnog ontdekken in te willen stromen in een bachelor, deze stap zo efficiënt mogelijk te kunnen maken.

4. Conclusie en aanbevelingen

Om de doorstroom van een Ad-opleiding naar een bacheloropleiding te optimaliseren, worden in verschillende stappen de voorwaarden gerealiseerd.

Verwant en deels/niet verwant: Kader

- Ad-opleidingen bereiden hun studenten voor op en faciliteren in een optimale doorstroom naar een bacheloropleiding, en dragen ervoor zorg dat de betreffende bacheloropleidingen recht doen aan het reeds behaalde getuigschrift, erkenning hebben voor de waarde ervan en derhalve gericht zijn op studiesucces.
- Hogescholen stellen vast welke koppels Ad-Bachelor worden gezien als 'verwante' partners om op basis daarvan voor langere tijd te kunnen garanderen dat de leerweg Ad plus het aanvullend bachelorprogramma 240 studiepunten omvat.
- De Landelijke Ad Overleggen (LAdO's) zijn leidend waar het gaat om het komen tot het categoriseren van verwant en deels/niet verwant. In de Landelijke profielen van de Ad-opleidingen staat welke hbo-sector 'verwant' zijn en waarin studenten in een vierjarige route een Ad-diploma en een bachelordiploma kunnen halen.
- Het resultaat is een landelijke vaststelling van verwantschap; koppels van Ad- en bacheloropleidingen waarvan is vastgesteld dat ze in ieder geval bij alle hogescholen, zodanig in elkaars verlengde liggen dat het aanvullend programma een omvang van twee jaren kent.

Deels/niet verwant: Advies

- Daar waar geen sprake is van directe verwantschap, wordt in gezamenlijkheid met LAdO's een programma vastgesteld dat recht doet aan de leeruitkomsten van het eerder behaalde Ad-diploma.

In schema:

	Verwant	Deels/niet verwant
Definitie	In het opleidingsprofiel van de Ad wordt naar deze bachelor verwezen. Sectorale en sterke inhoudelijke verwantschap.	In het opleidingsprofiel van de Ad wordt niet specifiek naar deze bachelor verwezen. Er is (cross-)sectorale en deels inhoudelijke verwantschap (deels verwant) of geen sectorale en inhoudelijke verwantschap (niet verwant).
Status	Kader	Advies
Gebruik	Voor alle opleidingen in Nederland gelden dezelfde doorstroomafspraken.	Voor opleidingen geldt het dringende advies om vergelijkbare doorstroomafspraken en doorstroomprogramma's te maken
Doorstroming	Bacheloropleiding in twee jaar/120 EC.	<ul style="list-style-type: none"> • Deels verwant: Bacheloropleiding in twee tot drie jaar (150 tot 180 EC) • Niet verwant: Bacheloropleiding in drie tot drieënhalf jaar (180 tot 210 EC)

Wij roepen op om een overzicht te maken en te bewaken met daarin de vastgestelde verwantschap en deze dan ook op een gepaste frequentie opnieuw vast te stellen, gezien de landelijke en maatschappelijke ontwikkelingen.

Daarnaast is onze suggestie de implicaties van deze gang van zaken te beschrijven in een handreiking voor de examencommissies.

5. Verder lezen

Naast de drie scenario's en de ontwerpsuggesties bij deze nog een aantal handreikingen die helpend kunnen zijn bij het ontwerpen van goede schakelingen van Ad naar bachelor.

Beschrijving niveau 5 Associate degree

Op de website van het Overlegplatform Associate degrees van Vereniging Hogescholen treft u de *Beschrijving niveau 5 Associate degree* aan. Daarin zijn de meer generieke frameworks en beschrijvingen (zoals bijvoorbeeld EQF-niveau 5 en 6, NLQF-niveau 5 en 6, SCHE en de Dublindescriptoren) specifiek voor de Associate degree uitgewerkt.

Onderzoekende houding op niveau 5

Op dezelfde website treft u de *Handreiking onderzoekende houding op niveau 5* aan. In deze handreiking wordt ingegaan op de plaats van de onderzoekende houding in de leerresultaten van de Associate degree.

Domeinbrede Landelijke Ad Overleggen (LAdO's)

Omdat soms meerdere Ad-opleidingen hetzelfde domein bedienen, zijn er domeinbrede Landelijke Ad Overleggen om zo de verwante Ad-opleidingen goed op elkaar af te stemmen. Zo wordt er gezamenlijk gewerkt aan landelijk vast te stellen opleidingsprofielen die richtinggevend zijn voor (aspirant-)studenten, werkgevers en kwaliteitstoetsing door de NVAO. Informatie over de LAdO's treft u aan op de website van het Overlegplatform Associate degrees.

Communicatie

Een belangrijk aspect als het gaat om doorstroomopties voor Ad-alumni is communicatie. Het is van belang dat studenten van de juiste informatie worden voorzien om de voor hem best passende keuze in het hbo te kunnen maken. Dit is gerelateerd aan de Ad op drie momenten van belang.

1 Communicatie/ informatie bij de oriëntatie vóór de eerste stap

Bij de oriëntatie voor de eerste stap in hoger onderwijs is inmiddels niet alleen meer het domein of de opleidingskeuze en de vorm (voltijd, deeltijd of duaal) van belang maar zal de studiekeizer ook geïnformeerd moeten worden over op welke wijze en met welke ambitie deze studiekeizer de stap naar hbo wil maken:

- Kiezen voor een bacheloropleiding
- Kiezen voor een Associate degree
- Kiezen voor een Associate degree met mogelijk aansluitend of op een later moment instromen in een bacheloropleiding

Een belangrijk verschil ten opzichte van de situatie tot 2018 is dat de gediplomeerde Ad-student na zijn Ad-opleiding een nieuwe keuze kan maken die zich niet alleen beperkt tot een wel of niet aanwezige verwante bachelor. Met name omwille van de laatste optie is het van belang dat de studiekeizer de mogelijkheden die hij na de Ad heeft ook kan meenemen in zijn overwegingen. De studiekeizer kan de keuze voor een bachelor of een Ad, op basis van de juiste informatie veel beter afstemmen op zijn mogelijkheden en ambities.

2 Communicatie/ informatie aan de studerende Ad-studenten

Een deel van de Ad-studenten kan gedurende hun Ad-opleiding hun aanvankelijke keuze voor de Ad als eindopleiding herzien. Ze ervaren bijvoorbeeld dat ze de stap naar hbo succesvol hebben gemaakt en willen weten welke opties er zijn om na behalen van hun Ad-diploma aansluitend of op een later moment in te stromen in een bacheloropleiding (voltijd, deeltijd of duaal).

Ook voor studerende Ad-studenten is het dus van belang dat ze de opties in beeld hebben voor instromen in een verwante of minder verwante bachelor. Hogescholen zouden er dan ook goed aan doen de opties voor instromen in een bacheloropleiding van de eigen of andere hogeschool goed in kaart te brengen en helder aan de Ad-studenten te communiceren.

3 Communicatie/ informatie aan Ad-alumni Leven lang ontwikkelen

We weten dat een substantieel deel van de Ad-studenten werkenden zijn. Voltijdse Ad-studenten zullen veelal na diplomeren ook aan het werk gaan. Deze Ad-alumni, van voltijdse, deeltijdse of duale Ad-opleidingen zullen er misschien niet bij diplomeren voor hebben gekozen om door te studeren, maar kunnen dat op een later moment natuurlijk alsnog doen. Ad-alumni zijn dan ook bij uitstek een doelgroep die ook na diplomeren geïnformeerd zou moeten blijven over de mogelijkheden op een later moment in te stromen in een deeltijdse of duale bacheloropleiding. Een concreet voorbeeld van een Leven Lang Ontwikkelen. Ook voor die doelgroep is het dus van belang dat de hogeschool goed communiceert over mogelijkheden voor Ad-gediplomeerden. Van belang is dan weer dat de alumnus zicht heeft op de duur van het resterende programma om ook het (verwante of niet verwante) bachelordiploma te behalen. Misschien nu nog wel belangrijker: deze doelgroep werkt over het algemeen en zal liever voor een beperkte studieduur kiezen.

Gebruikte afkortingen

Ad	Associate degree
CvB	College van Bestuur
EC	European credits
EQF	European Qualification Framework
Hbo	Hoger beroepsonderwijs
LAdO	Landelijk Ad-overleg
NLQF	Netherlands Qualification Framework
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie
OER	Onderwijs- en examenregeling
Sac	Sectoraal adviescollege

BIJLAGE 1 Wet invoering Associate degree-opleiding

17-02-2017- Kamerstuk 34 678 Wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en enkele andere wetten met het oog op het omvormen van het Associate degree-programma tot zelfstandige opleiding (Wet invoering associate degree-opleiding 4.4 Na afronding van de associate degree)

4.4 Na afronding van de associate degree

De associate degree-opleiding leidt op tot niveau 5 van het EQF en NLQF en wordt afgerond met de graad Associate degree. Het instellingsbestuur kan de graad aanvullen met de vermelding van het vakgebied of het beroepenveld waarop de graad betrekking heeft. De Associate degree-opleiding heeft als doel dat afgestudeerden op de arbeidsmarkt in functies op niveau 5 instromen en (net als het Ad-programma nu) om te dienen als opstap naar hbo-bacheloropleidingen voor studenten die zich, na kennismaking met het hoger onderwijs, verder willen ontwikkelen.

Het wetsvoorstel voorziet in een taak voor instellingen om de verdere opscholing van afgestudeerden aan Associate degree-opleidingen te bevorderen. Het betreft zowel een taak voor de instelling die de Associate degree-opleiding verzorgt als voor de instelling die de hbo-bacheloropleiding verzorgt waarnaar de Associate degree-student wil doorstromen. De instelling die de Associate degree-opleiding verzorgt, ondersteunt de student in zijn oriëntatie op hbo-bacheloropleidingen. Deze instelling beschrijft tevens in de onderwijs- en -examenregeling welke mogelijkheden ervoor doorstromen naar de hbo-bachelor zijn voor de aan deze Associate degree-opleiding afgestudeerden. De medezeggenschap heeft instemmingsrecht op het betreffende deel van de onderwijs- en examenregeling.

De instellingen die hbo-bacheloropleidingen verzorgen waarnaar de associate degree-student overweegt door te stromen, dragen er zorg voor dat de student kennis kan nemen van de inhoud en duur van het resterende deel van hbo-bacheloropleidingen. Deze instellingen dragen er ook zorg voor dat de associate degree-afgestudeerde die voor de hbo-bacheloropleiding kiest, het resterende deel van de opleiding op een zo efficiënt mogelijke wijze kan afronden, bij voorkeur in een verkorte periode. Hierbij zij aangetekend dat het uiteindelijk aan de examencommissie van de desbetreffende (groep van) hbo-bacheloropleidingen is om te bepalen welke programmadelen de Associate degree-afgestudeerde nog moet volgen om een hbo-bachelorsdiploma te kunnen behalen.

Het is wenselijk dat de hogescholen in gezamenlijkheid tot een ruim aanbod van hbo-bacheloropleidingen komen waarnaar Associate degree-afgestudeerden kunnen doorstromen. Hiermee wordt recht gedaan aan de profilering van de student en de emanciperende functie van de Associate degree-opleiding.

.....

Paragraaf 4.4. Memorie van toelichting - Wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en enkele andere wetten met het oog op het omvormen van het Associate degree-programma tot zelfstandige opleiding en het toevoegen van het niet-bekostigd onderwijs aan het diplomaregister (Wet invoering Associate degree-opleiding) - Parlementaire monitor